

Проблеми освітніх програм та менеджменту освіти в умовах воєнного стану в Україні

Костянтин Рекун

магістр,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: rekunku@krok.edu.ua

Артур Галстян

магістр,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: halstianak@krok.edu.ua

Євген Глінський

магістр,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: hlinskyiym@krok.edu.ua

Повномасштабна війна, розв'язана Росією проти України, поставила перед українською системою освіти безпрецедентні виклики. Зруйнована інфраструктура, міграція населення, психологічні травми та постійна загроза життю змусили освітян шукати нові шляхи для забезпечення дітей доступом до якісної освіти.

Основні проблеми, з якими стикається українська система освіти під час війни:

- Зруйнована інфраструктура: понад 2000 шкіл та 300 закладів вищої освіти пошкоджені або зруйновані внаслідок бойових дій. Це робить неможливим навчання офлайн для тисяч дітей;
- Міграція населення: мільйони українців, рятуючись від війни, виїхали за кордон або перемістилися в безпечніші регіони України. Це призвело до значного скорочення контингенту учнів у багатьох школах;
- Психологічні травми: війна спричинила значні психологічні травми у дітей та дорослих. Це негативно впливає на їхню здатність до навчання та потребує особливої уваги з боку педагогів;
- Постійна загроза життю: війна робить навчання ризикованим заняттям. Повітряні тривоги та обстріли змушують освітян переривати уроки та шукати безпечне місце для учнів [1].

Наслідками цих проблем є зниження рівня освіти: війна може призвести до значного зниження рівня освіти в Україні, що негативно вплине на майбутнє країни, недоступність освіти: багато дітей, особливо в зонах бойових дій та на окупованих територіях, не мають доступу до освіти, психологічні проблеми: війна може призвести до розвитку у дітей та дорослих посттравматичного стресового розладу, тривоги, депресії та інших психологічних проблем [2].

Освіта є процесом, завдяки якому суспільство передає отримані та накопичені знання, навички та цінності між всіма поколіннями та часами. У більш поширеному розумінні освіта містить у собі будь-яку взаємодію чи досвід, що формує спосіб мислення, характер чи фізичні можливості людини. Вона має

основоположний вплив на можливості та перспективи як окремих індивідів, так і колективів у забезпеченні свого розвитку, а також на соціальний та економічний ріст. Навчання є одним із вирішальних чинників розвитку та розширення повноважень особистості. Освіта дає можливість отримати знання та необхідну інформацію, а також зміцнює почуття особистої самоповаги та впевненості в своїх силах, дозволяє усвідомити і реалізувати свій власний потенціал [4].

О 4:00 ранку 24 лютого 2022 року почалась військова агресія російської федерації на суверені території нашої держави. В один момент життя українців змінилося безповоротно. Освітня система, як і всі інші галузі суспільного життя, зазнали істотних змін в умовах війни. Кожен з нас навчився і далі продовжує отримувати новий досвід в цих реаліях: одні - продовжувати здобувати свою освіту, іншим доводиться працювати.

Деякі учасники освітнього процесу були змушені переїхати в межах України або закордон внаслідок загрози їхньому життю, воєнних дій та тимчасової окупації окремих територій. Велика кількість викладачів та учнів різних закладів по цей час залишаються на ТО (тимчасово окупованих) територіях та дуже сильно потребують особливої підтримки з боку держави. Певна кількість різних закладів освіти була зруйнована як на ТО території, так і по всій країні [5].

Як можна побачити, виникають серйозні проблеми, котрі потребують надзвичайно швидкого та точного вирішення. Подібна ситуація першочергово змусила КабМін (Кабінет Міністрів України), працівників у сфері освіти, та безпосередньо громади шукати оперативні рішення наступних проблем: як розпочати та підтримувати навчальний процес студентам і учням за місцями їх проживання та місцях евакуації, в який момент завершувати навчальний рік, за якою системою оцінювати студентів та учнів та видавати їм документи про здобуту освіту, як забезпечити фінансовою оплатою працівників різних закладів освіти, як надавати психологічну підтримку тощо [5].

Таким чином, незважаючи на те, що Україна перебуває в найскладнішій ситуації, вищі навчальні заклади реалізують навчальний процес у дистанційному або змішаному форматі, залежно від безпекової ситуації. Для освітньої системи в Україні це завдання стало не тільки випробовуванням а ще й певним стимулом, що відкрив нове вікно можливостей, котрі запустили вже давно заплановані модернізаційні зміни на всіх рівнях освіти. Першочергово йдеться про цифровізацію та розвиток онлайн або дистанційної освіти. Проте подібні трансформації обмежені не лише такими ідеями. Надзвичайної уваги потребує і розвиток неформальної освіти, а також створення засобів визнання її результатів у складі формальної освіти. Саме підходящий момент для затвердження та глобального впровадження передових методів навчання з залученням інформаційних технологій та штучного інтелекту [6]. Але в процесі виникає список негараздів, пов'язаних із дистанційною формою навчання. В першу чергу, це відсутній доступ до інтернету, бо як вже зазначалося, значна частина людей в зв'язку із війною вимушені переміщатися в безпечні для проживання місця, покинувши свою домівку, де інтернет-ресурси можуть бути відсутніми.

По-друге, деякі здобувачів вищої освіти не можуть брати участі у дистанційному навчанні через те, що є волонтерами, або служать в збройних силах України, чи знаходяться у підрозділах ТРО (територіальної оборони), або ж змушені працювати щоб сім'я була забезпечена, поки інші члени сім'ї залишилися без роботи [3]. Тому на цей момент дані студенти не навчаються, оскільки механізму який би забезпечував можливість навчатись даних студентів відсутній. По-третє, певна частина студентів, які не є добросовісними, користуючись дуже складною ситуацією, яка виникла в Україні, без поважної причини не з'являються на заняттях. У даному випадку у викладачів, немає можливості контролювати через які обставини студенти пропускають дистанційну форму занять. По-четверте, значна частин студентів перебувають на тимчасово окупованих територія. У даному випадку з'являється багато питань щодо організації навчання для таких студентів та можливості закінчити навчальний рік чи навіть навчання в цілому, та одержанні диплому про освіту. В даній ситуації варто рекомендувати здобувачам освіти використовувати регіональні платформи, наявні електронні ресурси, ресурси які надають заклади освіти та ін. По-п'яте, на превеликий жаль, не всі науково-педагогічні працівники володіють навичками інноваційних методів навчання, що в подальшому відображається на якості навчання студентів. Внаслідок цього потрібно проводити заняття, тренінги, майстер-класи, задля того аби навчити науково-педагогічних працівників ВНЗ, як у їхній роботі використовувати інноваційні методи навчання, щоб забезпечити якісний дистанційний освітній процес.

Таким чином, не дивлячись на певні проблемні аспекти щодо віддаленого навчання, воно робить освіту більш досяжною, але, обираючи його, ми не маємо обирати між досяжністю і якістю. Вища освіта має бути досяжною для всіх на основі якостей кожного. Вона має покращувати у здобувачів вищої освіти навички та компетенції, необхідні для їхнього життя і взаємопорозуміння з іншими людьми; для вирішення спірних моментів; для групової праці і планування з іншими спільних цілей і майбутнього; для поваги плюралізму і різноманітності (наприклад, гендерна, етнічна приналежність, релігія і культура), а також для активної участі у житті спільноти. Також має допомогти вивчити методи пізнання: основні інструменти навчання комунікації та усного мовлення, грамотності, постановці і вирішенню задач; щоб оволодіти як загальними, так і специфічними знаннями не тільки в одній області; щоб зрозуміти права та обов'язки, а найголовніше, щоб навчитися отримувати навички та знання [4].

Крім того, освіта дає можливість студентам здобути професійні навички та знання в соціальній та психологічній сферах, які дозволять їм приймати розсудливі рішення в різних життєвих ситуаціях, працювати у сфері соціальних і трудових відносин, брати участь у місцевих і глобальних ринках праці, застосовувати технічні засоби для задоволення основних потреб, а також покращити якість свого та життя інших людей.

Освіта першочергово повинна сприяти особистісному розвитку та прогресу і давати людям фактичну можливість діяти з більшою автономією, розсудливістю,

критичним мисленням і почуттям особистої відповідальності. Метою освіти має бути розвиток усіх аспектів людського потенціалу, включаючи пам'ять, мислення, естетичні почуття, духовні цінності, фізичні здібності, комунікативні навички, здоровий спосіб життя, включаючи спорт і повноцінний відпочинок, повагу до власної культури, володіння етичними і моральними нормами, вміння висловлюватись і захищати себе, життєстійкість.

Підтримка інфраструктури: важливо відновити зруйновані школи та заклади вищої освіти, а також забезпечити їх необхідними ресурсами для навчання.

Вирішення проблем освіти під час війни в Україні буде складним завданням. Проте, за допомогою комплексного та інклюзивного підходу, який включає дистанційне навчання, психологічну підтримку, відновлення інфраструктури, інклюзивність та міжнародну співпрацю, можна забезпечити українським дітям доступ до якісної освіти, навіть у найскладніших умовах. Важливо зазначити, що це лише теоретичне вирішення проблем освіти під час війни в Україні. Реальна ситуація може потребувати інших, більш практичних рішень.

Ключові слова: освітній процес, дистанційне навчання, менеджмент освіти, воєнний стан.

Список використаних джерел

1. Ткачук Л. *Освітній процес в умовах військового стану: виклики та нові можливості*, 2023
2. Максим О.В., Рябовол Т.А. *Первинна психологічна допомога постраждалим від війни як профілактика подальших психічних розладів*, 2023
3. С. М. Шкарлет *Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проектна діяльність: Науково-методичний збірник, Київ-Чернівці «Букрек». 2022. 140 с.*
4. *Освіта // Council Of Europe Portal. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/education> (дата звернення: 20.03.2023.)*
5. *Освіта в умовах воєнного стану. // Освітній омбудсмен України. URL: <https://eo.gov.ua/osvita-vumovakh-voiennoho-stanu/2022/04/11/> (дата звернення: 20.03.2023).*
6. *Українська система вищої освіти в умовах воєнної агресії РФ: проблеми й перспективи розвитку // Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/ukrayinska-systema-vyshchoyi-osvity-v-umovakh-voennoyi-ahresiyi-rf-problemy-y> (дата звернення: 20.03.2023).*